

**Emilian Popescu, CHRISTIANITAS DACO-ROMANA.
FLORILEGIUM STUDIORUM,**

Editura Academiei Române, București, 1994, 496 p. + planșe

Fmilian Popescu este unul dintre cei mai cunoscuți istorici ai creștinismului timpuriu din spațiul ponto-danubian. Editor al inscripțiilor grecești și latine din secolele IV-XIII descoperite în România (București, 1976), el este și autorul a numeroase studii de mare erudiție privitoare la fenomenul creștinării teritoriului dintre Dunărea de Jos și Marea Neagră, dar și a celui din stânga fluviului. Câteva dintre acestea au fost reunite în volumul *Christianitas Daco-Romana*, editat de curând la Editura Academiei. Unele dintre ele erau cunoscute cercetătorilor români din paginile unor reviste editate de forurile bisericești din țară sau din anumite lucrări colective, dar altele, apărute în periodice sau tomuri din străinătate, ajunseseră în mai mică măsură în posesia istoricilor din țară. Adunându-le în această voluminoasă carte, Emilian Popescu face un real serviciu istoriografiei naționale.

Problematica studiilor este, în aparență, diversă. Ea se subsumează unei teme centrale – cea a ascensiunii religiei creștine în spațiul românesc de la originile sale și până în secolul al XV-lea. Astfel, autorul a privit rolul creștinismului în procesul de romanizare a populației locale și de asimilare a celei alogene (*Romanisierung und Assimilierung im römischer und spätrömischer Zeit (2-6 Jh.) auf dem Gebiete Rumäniens und deren Bedeutung für die Herausbildung des rumänischen Volkes*, p. 11-29) sau în cel mai cuprinzător al etnogenezei românești (*Continuité daco-romaine. Ethnogenèse du peuple roumain et de sa langue. Rôle du christianisme*, p. 30-56). De asemenea, a discutat dezvoltarea noii religii pe teritoriul carpato-danubian în general în mileniul I (*Le christianisme en Roumanie jusqu'au VIe siècle à la lumière des nouvelles recherches*, p. 74-99; *La hiérarchie ecclésiastique sur le territoire de la Roumanie. Sa structure et son évolution jusqu'au VIe siècle*, p. 200-216; *Frühes Mönchtum in Rumänien*, p. 217-234; *Le christianisme sur le territoire de la Roumanie au temps de l'évangélisation des Russes*, p. 407-420), în Dobrogea (Scythia Minor) (*Die kirchliche Organisation der Provinz Scythia Minor vom vierten bis ins sechste Jahrhundert*, p. 124-138; *The City of Tomi as an autocephalous Archbischoptic of Schytia Minor (Dobrudja). Remarks on the Chronology of Epiphanius Notitia*, p. 139-156; *Aspekte des Alltagslebens in den frühbyzantinischen Städten Kleinskythiens*, p. 246-253; *Les ressources des églises de la Scythie Mineure (Dobroudja) à l'époque protobyzantine (IVe – VIe siècles)*, p. 254-263; *Constantiniana. Ville et évêché de la Scythie Mineure. Un problème de géographie historique*, p. 264-284; *Notes on the History of Dobrudja in the 11th Century: the Bischoptic of Axiopolis*, p. 421-438), în Moldova și Muntenia (*Le christianisme dans le diocèse de Buzău jusqu'au VIIe siècle*, p. 157-177; *Theophilus Gothiae, Bischof in der Krim oder in der unteren Donau?*, p. 178-186; *Quelques considérations sur le rôle des évêchés de la Dobroudja (Scythie Mineure) dans la vie religieuse de la Moldavie des IVe – XIVe siècles*, p. 439-444; *Quelques données sur les relations de l'Eglise de Dobroudja et de Moldavie avec*

l'Eglise russe aux XIIe – XIVe siècles, p. 445-454; *Compléments et rectifications à l'histoire de l'église de Moldavie à la première moitié de XVe siècle*, p. 455-477). Anumite studii privesc fenomenul creștin dintr-o perspectivă mai largă, sud-est- și est-europeană (*Byzanz und die Christianisierung Südost- und Osteuropas*, p. 57-73; *Der heilige Johannes Chrysostomus und die Mission auf der Krim und an der unteren Donau*, p. 187-199; *Die kirchliche Organisation Südost-europas am Ende des 8. Jhs.*, p. 397-406). Unele se opresc asupra personalităților afirmate în zonă – martiri, episcopi (*Saints Epictète et Astion, martyrs à Halmyris*, p. 92-99; *Brétanion, Géronte (Geron-tius-Terentius) et Théotime Ier, trois grandes figures des Tomi aux IVe – Ve siècles*, p. 111-123), altele au abordat diferitele descoperiri paleocreștine (*La plus importante découverte archéologique concernant le christianisme primitif en Roumanie: les martyrs de Niculițel*, p. 100-106; *Les antiquités paléochrétiennes d'Histria*, p. 306-396), în sfârșit, câteva dintre ele au privit mai atent informațiile oferite de inscripții (*Christliche Märtyree in den griechischen Inschriften Kleinskythiens (Dobroudscha)*, p. 107-110; *L'image de l'au-delà dans une province frontrière du Bas-Danube (IVe – VIe siècles): Scythie Mineure (Dobroudja)*, p. 235-245; *Quelques considérations sur la langue des inscriptions chrétiennes des IVe – VIe siècles en Scythie Mineure*, p. 285-293; *Traits caractéristiques de l'épigraphie dans les régions du Bas-Danube aux IVe – VIe siècles*, p. 294-305).

Fiecare studiu trădează o cunoaștere perfectă a izvoarelor, evidentiază o erudiție debordantă, o viziune istorică foarte largă; ideile sunt atent argumentate, uneori cu trimiteri la detalii dintre cele mai semnificative, și – lucrul care ni se pare cel mai important – sunt lipsite de prejudecățile care patronează adeseori contribuțiile istoricilor-teologi.

Indiscutabil, *Christianitas Daco-Romana* este un model de analiză a unui fenomen extrem de fascinant.

Nelu Zugravu

Gheorghe Postică, CIVILIZAȚIA VECHĂ ROMÂNEASCĂ DIN MOLDOVA, Editura Știința, Chișinău, 1995

Carta *Civilizația veche românească din Moldova* a apărut sub egida Academiei de Științe, în cadrul colecției “Culturi vechi din Moldova”. Cu lucrarea de față, întocmită de Gheorghe Postică, se remarcă o nouă orientare, salutară, în istoriografia din Basarabia, privind tratarea realităților din spațiul carpato-nistean de la sfârșitul antichității și din perioada evului mediu timpuriu. Este demonstrată continuitatea populației autohtone din acest ținut și caracterul ei românesc. Autorul este un bun cunoscător al istoriografiei românești, fapt ce reiese atât din opiniile sale, cât și din bibliografia pe care o folosește, bibliografie menționată la sfârșitul lucrării. La Gheorghe Postică rigurozitatea științifică se îmbină perfect cu patriotismul, iar concepția istorică cu limba curat românească.

Primul capitol este intitulat *Teritoriul Moldovei în contextul etnogenezei poporului român*. Chiar de la început autorul atacă istoriografia sovietică ce limitează procesul